

แผนการบริหารการสอนประจำบทที่ 8

การพูดอธิบาย

หัวข้อเนื้อหา

ความหมายและความสำคัญของการพูดอธิบาย จุดมุ่งหมายของการพูดอธิบาย ลักษณะของการพูดอธิบาย วิธีการพูดอธิบาย หลักการพูดอธิบาย ตัวอย่างการอธิบายลักษณะต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ทั่วไป

1. เพื่อให้รู้จักความหมาย ความสำคัญ และจุดมุ่งหมายในการพูดอธิบาย
2. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ลักษณะของการอธิบาย
3. เพื่อให้ทราบถึงวิธีการพูด อธิบายตามหลักวิทยาศาสตร์
4. เพื่อเรียนรู้คุณสมบัติของผู้พูดอธิบาย
5. เพื่อเรียนรู้หลักการอธิบายและพูดอธิบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. บอกความหมาย ความสำคัญและจุดมุ่งหมายในการพูดอธิบายได้
2. อธิบายลักษณะของการอธิบายได้
3. อธิบายวิธีการพูดอธิบายตามหลักวิทยาศาสตร์ได้
4. บอกคุณสมบัติของผู้พูดอธิบายได้
5. อธิบายหลักการพูดอธิบายได้
6. ปฏิบัติการพูดอธิบายตามที่กำหนดให้ได้

วิธีสอน

1. บรรยายสรุปเรื่องการพูดอธิบาย
2. อภิปราย ชักถามปัญหา
3. ให้ผู้เรียนปฏิบัติการพูดอธิบาย โดยมีเพื่อนวิจารณ์และประเมินผลการพูด
4. ให้ผู้เรียนตอบคำถามท้ายบท

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ศึกษาเรื่องการพูดอธิบายจากเอกสารประกอบการสอน
2. สนทนา ซักถาม ร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน
3. ให้นักศึกษาฝึกหัดการพูดอธิบายตามที่ได้เตรียมมา
4. ให้นักศึกษาที่นั่งฟังการพูดอธิบาย เป็นผู้ประเมินผลการพูดของเพื่อนที่ปฏิบัติ

หน้าชั้น

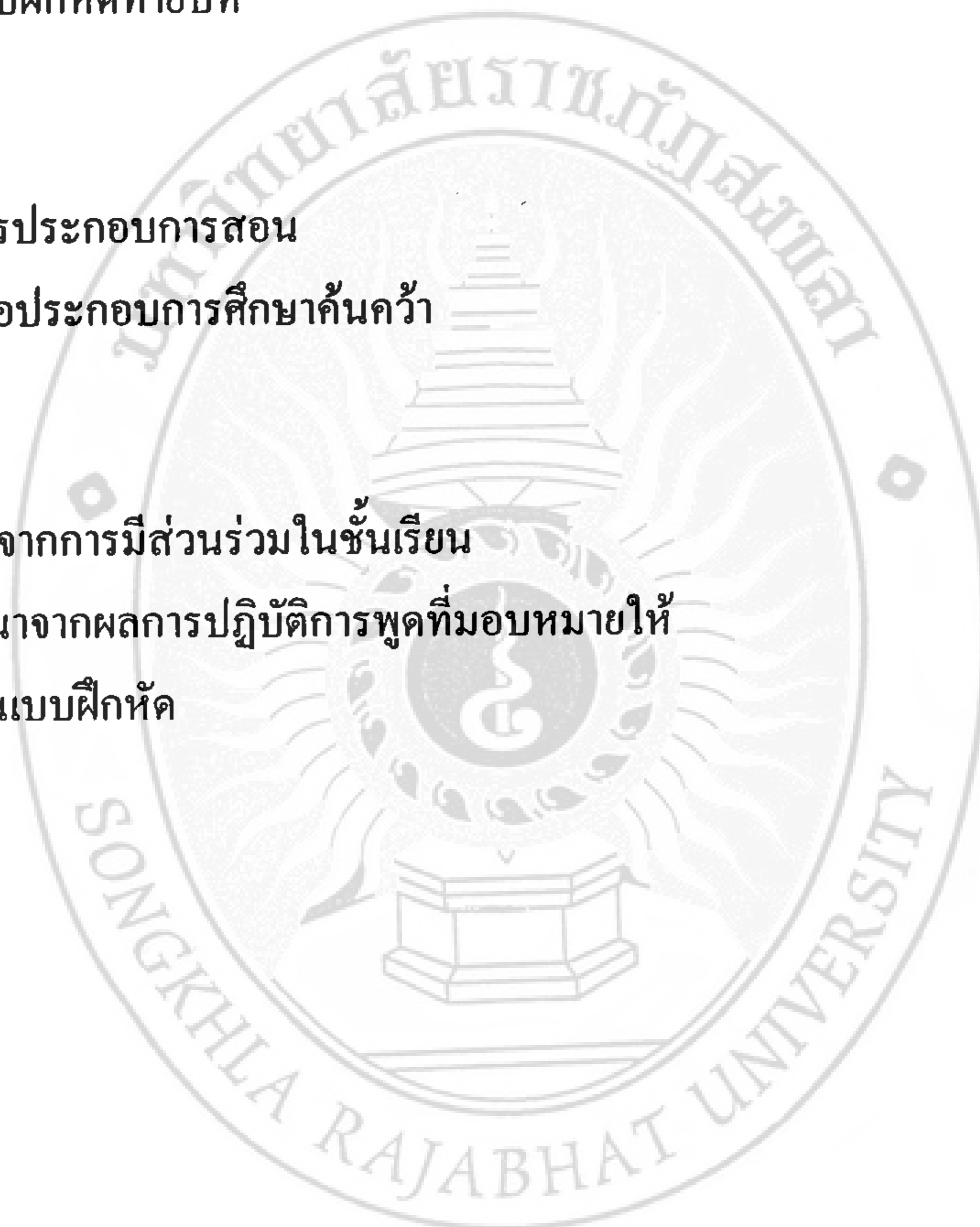
5. ทำแบบฝึกหัดท้ายบท

สื่อการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. หนังสือประกอบการศึกษาค้นคว้า

การวัดผล

1. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน
2. พิจารณาจากผลการปฏิบัติการพูดที่มอบหมายให้
3. การทำแบบฝึกหัด

บทที่ 8

การพูดอธิบาย

การพูดอธิบายจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของการพูดให้ความรู้ การพูดให้ความรู้หรือข้อเท็จจริงต่อหน้าประชุมชนนั้นมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของเรามาก ในบางครั้งเราอาจจะให้ความรู้แก่ผู้อื่น แต่บางกรณีเราก็เป็นผู้รับเรื่องราวข่าวสารข้อมูลคำอธิบายจากผู้อื่น ผู้พูดจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ในเรื่องที่จะพูดเป็นอย่างดี มีการค้นคว้าเรียบเรียงและนำข้อมูลต่าง ๆ มาอ้างอิงได้ จึงทำให้ผู้พูดมีโอกาสเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ให้ผู้ฟัง ส่วนผู้ฟังนั้นก็จะมีโอกาสซักถาม แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทำให้การพูดการฟังมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การพูดให้ความรู้มีอยู่หลายประเภท เช่น การพูดบรรยาย การพูดอธิบาย การเล่าเรื่อง การพูดชี้แจงแสดงเหตุผล การพูดพรรณนาถึงธรรมชาติ และเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นต้น ในบทนี้จะกล่าวเน้นเฉพาะรูปแบบตามที่หลักสูตรกำหนด คือ การพูดอธิบายเท่านั้น

8.1 ความหมายและความสำคัญของการพูดอธิบาย

การพูดอธิบาย หมายถึง การพูดชี้แจงแสดงเหตุผล ขยายความหรือไขความในเรื่องที่พูดให้ละเอียด ชัดเจน เพื่อให้ผู้ฟังได้ฟังอย่างแจ่มแจ้ง เช่น การอธิบายทฤษฎี กฎเกณฑ์ วิธีการและเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เป็นต้น

การพูดอธิบาย นับว่าเป็นการพูดที่สำคัญประเภทหนึ่ง ซึ่งใช้กันมากในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นวงการศึกษา วงการธุรกิจ วงการแพทย์ ฯลฯ การพูดอธิบายมีลักษณะเป็นการพูดที่มีผู้พูดเพียงผู้เดียว อาจจะเป็นการอธิบายโดยตรงหน้าผู้ฟัง หรือผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ก็ได้ การพูดอธิบายอาจจะใช้โสตทัศนูปกรณ์ เช่น แผนภูมิ แผนที่ ภาพถ่าย หุ่นจำลอง วัสดุทัศน เป็นต้น ประกอบการอธิบาย เพื่อให้ผู้ฟังได้เข้าใจง่ายและชัดเจนขึ้น ในชีวิตประจำวัน เราจะแบ่งการพูดอธิบายออกเป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. การอธิบายแบบเป็นทางการ โดยพูดในที่ประชุมชน เช่น อาจารย์อธิบายเนื้อหาวิชาในสาขาต่าง ๆ ให้นักศึกษาฟัง นักศึกษาอธิบายทฤษฎี หลักการ วิธีทำ หรืออื่น ๆ

ให้เพื่อนร่วมชั้นฟัง ตัวอย่างสำเนาอธิบายถึงคุณภาพและวิธีใช้สินค้าให้กลุ่มลูกค้าฟัง เป็นต้น

2. การอธิบายแบบไม่เป็นทางการ เช่น อธิบายเรื่องราว อธิบายวิธีทำ อธิบายเหตุการณ์ หรืออื่น ๆ ให้ผู้เกี่ยวข้องหรือคู่สนทนาฟัง

8.2 จุดมุ่งหมายของการพูดอธิบาย

การพูดอธิบาย มีจุดมุ่งหมาย ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ผู้ฟังได้รับความรู้ความเข้าใจ เป็นการอธิบายที่มุ่งให้ผู้ฟังมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระของเรื่องที่พูด ตามเนื้อหาสาระของวิชาการในสาขาต่าง ๆ เช่น การอธิบายเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้นักเรียนฟัง โดยอาจจะยกตัวอย่าง พร้อมกับการใช้สื่อต่าง ๆ ประกอบเพื่อให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

2. เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความคิดหรือทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการอธิบายเกี่ยวกับแนวคิด มุ่งให้ผู้ฟังได้นำไปพิจารณาไตร่ตรองทำให้เกิดแนวคิดหรือทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ หรืออาจจะนำไปปฏิบัติซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

8.3 ลักษณะของการพูดอธิบาย

การพูดอธิบายสามารถแยกได้หลายลักษณะตามวิธีการต่าง ๆ ดังนี้ (มณฑนา วัฒนถนอม. 2533 : 34-36)

1. การพูดอธิบายตามลำดับขั้น เป็นการอธิบายที่แสดงขั้นตอนไปตามลำดับอย่างสมเหตุสมผล เพื่อไม่ให้ผู้ฟังเกิดความสับสน การอธิบายลักษณะนี้เป็นการกล่าวถึงกระบวนการหรือกรรมวิธี มักจะใช้กิจกรรมหรือการปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงที่มีขั้นตอนเป็นระยะ ๆ ไป เช่น อธิบายการผลิตสิ่งของต่าง ๆ การประกอบอาหาร การเพาะเลี้ยงพืชและสัตว์ กระบวนการทำงานของหัวใจ ฯลฯ

2. การพูดอธิบายด้วยการให้คำนิยามหรือคำจำกัดความ เป็นการอธิบายความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างกระชับรัดกุม เพื่อให้เข้าใจชัดเจน การอธิบายลักษณะนี้เป็นการจัดประเภทของสิ่งนั้น ๆ และพิจารณาว่าแตกต่างจากสิ่งอื่นในประเภทนั้นอย่างไร เช่น การอธิบายคำศัพท์ สำนวน หรือข้อความต่าง ๆ ฯลฯ

3. การพูดอธิบายด้วยการยกตัวอย่าง เป็นการอธิบายถึงหลักการ วิธีการ หรือ ความรู้อย่างที่เข้าใจยาก การใช้ตัวอย่างประกอบจะช่วยทำให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้งหรือ เข้าใจง่ายขึ้น มักจะเริ่มด้วยหลักการ วิธีการทั่ว ๆ ไปก่อน แล้วจึงยกตัวอย่างประกอบ เช่น อธิบายหลักการพูดในที่ชุมชน วิธีการปฏิบัติคนให้พ้นทุกข์ การอธิบายเนื้อหาใน รายวิชาต่าง ๆ ฯลฯ

4. การพูดอธิบายด้วยการเปรียบเทียบ เป็นการอธิบายที่ชี้ให้เห็นถึงความเหมือน และความแตกต่างของสิ่งที่ผู้ฟังรู้จักคุ้นเคยกับสิ่งใหม่ที่กำลังอธิบายอยู่ เหมาะที่จะใช้กับการ อธิบายที่แปลกใหม่หรือสิ่งที่ผู้ฟังไม่คุ้นเคยมาก่อน เช่น อธิบายดวงตราไปรษณีย์ของ ประเทศต่าง ๆ อธิบายลักษณะของสถาปัตยกรรมของต่างชาติ ฯลฯ

5. การพูดอธิบายด้วยการชี้สาเหตุและผลลัพธ์ที่สัมพันธ์กัน เป็นการอธิบายที่ผู้ อธิบายจะวิเคราะห์ให้เห็นว่าเรื่องที่กล่าวนั้นมีอะไรเป็นสาเหตุ อะไรเป็นผลลัพธ์ หรือ อธิบายว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นมาจากสาเหตุใด เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจเรื่องที่อธิบายได้ง่ายขึ้น เช่น อธิบายการเกิดโรคต่าง ๆ อธิบายปัญหาการศึกษา เหตุการณ์บ้านเมือง การปกครอง ฯลฯ

6. การพูดอธิบายด้วยการใช้อุปกรณ์ เป็นการอธิบายใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น รูปภาพ แผนที่ แผนภูมิ เครื่องฉายข้ามศีรษะ ฯลฯ ประกอบการอธิบายเพื่อช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจ แจ่มแจ้งมองเห็นภาพชัด และช่วยประหยัดเวลาได้ด้วย การอธิบายที่สามารถใช้อุปกรณ์ ประกอบมีอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเรื่องที่อธิบาย เช่น อธิบาย การวางแผนครอบครัว อธิบายศิลปะไทยสมัยต่าง ๆ อธิบายการเกิดปรากฏการณ์ทาง ธรรมชาติ ฯลฯ

8.4 วิธีการพูดอธิบาย

ตำนานยง มณีกาญจน์ และสมบัติ จำปาเงิน (2535 :88) ได้แบ่งวิธีการพูดและ อธิบายตามหลักวิทยาศาสตร์ออกเป็น 2 วิธีดังนี้

1. การพูดอธิบายแบบวิเคราะห์ คือ การพูดอธิบายจากต้นเรื่องแยกแยะออกไปสู่ ปลายเรื่อง หรือกล่าวถึงส่วนใหญ่ก่อนแล้วจึงอธิบายแยกย่อยลงเป็นลำดับเพื่อให้เห็นชัดเจน ในตอนปลาย

2. การพูดอธิบายแบบสังเคราะห์ คือ การพูดอธิบายสืบสาวจากปลายมาหาต้น อาจเริ่มด้วยการกล่าวคำสรุป แสดงเรื่องย่อ ๆ ไปหาเรื่องใหญ่ อันเป็นจุดสำคัญทั้งหมดของเรื่อง เมื่อจบแล้วจะได้เข้าใจเรื่องโดยตลอด

8.5 คุณสมบัติของผู้พูดอธิบาย

การพูดอธิบายจะได้ผลดีขึ้นอยู่กับผู้อธิบาย ถ้าผู้อธิบายมีความสามารถในการพูดแล้ว ก็จะทำให้การอธิบายครั้งนั้น ๆ ประสบความสำเร็จ แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ยาก ไม่น่าสนใจก็ตาม ดังนั้นผู้อธิบายจึงจำเป็นต้องมีคุณสมบัติต่อไปนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ตนอธิบายเป็นอย่างดี
2. มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์และเป็นคนช่างสังเกต
3. มีความสามารถในการใช้ภาษาอย่างเหมาะสมกับเรื่องและผู้ฟัง
4. มีความใฝ่รู้ หมั่นศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากการอ่าน การฟังอยู่เสมอ
5. มีบุคลิกภาพที่ดี เชื่อมมั่นในตนเอง และมีความเป็นกันเองกับผู้ฟัง
6. ฝึกฝนการอธิบายอยู่เสมอ ๆ เพื่อให้เกิดทักษะในการพูดอธิบาย

8.6 หลักการพูดอธิบาย

ในการพูดอธิบายทุกครั้ง ผู้อธิบายควรมีหลักการปฏิบัติดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการพูดอธิบายให้ชัดเจน ต้องการให้ผู้ฟังรู้อะไร ได้รับประโยชน์อะไรจากการอธิบาย
2. วิเคราะห์ผู้ฟัง ก่อนจะเตรียมเนื้อเรื่อง ควรศึกษาผู้ฟังในด้านต่าง ๆ เช่น เพศ วัย การศึกษา อาชีพ เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการเตรียมตัวของผู้พูดอธิบาย
3. เตรียมเนื้อเรื่อง ถ้าผู้พูดอธิบายต้องเลือกเรื่องเอง ให้นำผลจากการวิเคราะห์ผู้ฟังมาเป็นแนวทางเลือกเรื่อง แต่ถ้าเป็นเรื่องที่กำหนดหัวข้อมาแล้ว ให้พิจารณาจัดเตรียมเนื้อเรื่องให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจ ความพร้อมตลอดจนทัศนคติของผู้ฟัง โดยทั่วไปการเตรียมเนื้อหา จะต้องวางโครงเรื่องว่าจะพูดเกี่ยวกับอะไร จะต้องแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนนำเรื่องหรืออารัมภบท เนื้อเรื่อง และสรุปเรื่อง

4. ศึกษาค้นคว้ารายละเอียดของเนื้อเรื่อง ผู้อธิบายต้องรู้เรื่องที่จะอธิบายเป็นอย่างดี และรู้แหล่งข้อมูลซึ่งอาจจะได้จากหนังสือ วิทยุ โทรทัศน์ ก็ได้ การเตรียมข้อมูลจะช่วยให้เกิดความมั่นใจ และทำให้ผู้ฟังศรัทธาในตัวผู้พูดด้วย

5. เตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นจะต้องใช้ประกอบการอธิบาย เพื่อช่วยให้การพูดอธิบายได้ชัดเจนและง่ายยิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องเตรียมเนื้อหาให้เหมาะสมกับเรื่องที่อธิบายและต้องเตรียมการใช้ให้พร้อมด้วย

6. พิจารณาเลือกกลวิธีการอธิบาย หรือลักษณะการอธิบายตามวิธีการต่าง ๆ เช่น การอธิบายด้วยการใช้คำนิยาม ยกตัวอย่างหรืออื่น ๆ ตามที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อลักษณะของการอธิบาย บางครั้งเรื่องที่อธิบายจะอธิบายด้วยลักษณะหลาย ๆ อย่างรวมกันก็ได้

7. ต้องคำนึงถึงการใช้ระดับเสียง อย่าใช้เสียงราบเรียบจนเป็นเสียงเดียวกันตลอด ทำให้ผู้ฟังไม่สนใจ ต้องเว้นจังหวะการพูด ไม่ช้าหรือเร็วเกินไป และควรคำนึงถึงการใช้ภาษา จะต้องใช้ภาษาธรรมดาที่เข้าใจง่าย จึงจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจและไม่เบื่อหน่าย

8.7 ตัวอย่างการอธิบายลักษณะต่าง ๆ

ตัวอย่างการอธิบายลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

8.7.1 ตัวอย่างการอธิบายตามลำดับขั้น

สวัสดีค่ะ สัปดาห์ที่แล้วได้พูดถึงวิธีการทำลูกกิ้นยถั่วลิสงไปแล้ว วันนี้คิดว่าคุณผู้ฟังคงอยากทราบวิธีการทำขนมแบบไทยบ้าง ฉะนั้นขอแนะนำให้ทำขนมกล้วย ซึ่งมีวิธีการทำที่ง่ายมาก ก่อนอื่นก็ต้องเตรียมส่วนผสม ดังนี้

มะพร้าวขูดขาว	400	กรัม (4 ถ้วย)
กล้วยน้ำว้าสุกขนาดกลาง	10	ผล (หรือบด 2 ถ้วย)
แป้งข้าวเจ้า	1	ถ้วย
แป้งมัน	$\frac{1}{4}$	ถ้วย
น้ำตาล	1	ถ้วย
เกลือ	$\frac{1}{2}$	ช้อนชา

วิธีทำ

แบ่งมะพร้าวไว้ 100 กรัม (1 ถ้วย) คลุกเกลือแบ่งสำหรับใส่ในถ้วยนมครึ่งหนึ่ง โรยหน้าครึ่งหนึ่ง แล้วคั้นมะพร้าวที่เหลืออีก 300 กรัม ใส่น้ำอุ่น $\frac{1}{2}$ ถ้วย คั้นให้ได้ 1 ถ้วย จากนั้นหั่นกล้วยเป็นชิ้นเล็ก ๆ บดให้ละเอียด ผสมแป้งข้าวเจ้า แป้งมัน น้ำตาล มะพร้าว $\frac{1}{2}$ ถ้วย และกะทิคนให้เข้ากันจนน้ำตาลละลาย แล้วเทขนมลงถาดขนาด 8 x 8 นิ้ว โรยหน้ามะพร้าวที่เหลืออีก $\frac{1}{2}$ ถ้วย นึ่งบนลังถึงไฟแรง น้ำเดือดพลา 30 นาที หรือจนสุก ยกลง คุณก็จะได้ขนมกล้วยที่น่ารับประทาน ไม่ยากเลยล่ะ คิฉันหวังว่า คุณคงจะไปลองทำ รับประทานกันในครอบครัวนะคะ สวัสดีค่ะ

8.7.2 ตัวอย่างการอธิบายด้วยการให้นิยามหรือคำจำกัดความ

สื่อ คือ เครื่องมือนำไป สาร คือ เรื่องราวที่มีความหมาย เมื่อ คำ สื่อ กับ คำ สาร ประสมกันเข้าเกิดเป็นคำใหม่ คือ สื่อสาร มักใช้เป็นคำกริยา ถ้าจะใช้เป็นอาการนามก็เติม การ เข้าไป เป็น การสื่อสาร เมื่อประสมคำแล้ว ความหมายก็จะเพิ่มขึ้น กล่าวคือ สื่อสาร เมื่อเป็นคำกริยา หมายถึง นำเรื่องราวต่าง ๆ (สาร) ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นและความรู้สึก โดยอาศัยเครื่องนำไป (สื่อ) โดยวิธีใดวิธีหนึ่งให้ไปถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการ ทำให้เกิดการกำหนดรู้ความหมายของเรื่องราวนั้น ๆ ร่วมกันได้ ความหมายของคำ การสื่อสาร (อาการนาม) ย่อมอิงความหมายของคำ “สื่อสาร” นั้นเอง ขอกล่าวให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้สังเกตง่าย ดังนี้

การสื่อสาร หมายถึง การนำเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น หรือความรู้สึก โดยอาศัยเครื่องนำไปโดยวิธีใดวิธีหนึ่งให้ไปถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการ จนทำให้เกิดการกำหนดรู้ความหมายแห่งเรื่องราวนั้นร่วมกันได้ (สวนิต ยมาภย์. 2528 : 18)

8.7.3 ตัวอย่างการอธิบายด้วยการยกตัวอย่าง

ถึงแม้ว่าอวัจนภาษาจะไม่ได้หมายความถึงภาษาพูด เช่น คำพูดที่เราใช้กันอยู่ แต่อวัจนภาษา หมายความถึงสิ่งอื่น ๆ ที่แฝงอยู่กับคำพูดนั้น ดังนั้น เมื่อเราพูดกับเพื่อนเพื่อทักทายกัน เช่น การกล่าวคำว่า “สวัสดี ยินดีที่ได้รู้จักกับคุณ” ในการใช้คำพูดเช่นนี้ ผู้พูดจำเป็นต้องมีการแสดงสีหน้าเป็นมิตร การยิ้ม การใช้น้ำเสียงที่สุภาพอ่อนโยนทั้งนี้เพื่อเสริมให้คำพูดของตนเองน่าเชื่อถือมากขึ้น คำพูดว่า “สวัสดี ยินดีที่ได้รู้จักกับคุณ” เป็นอวัจนภาษา ส่วนสีหน้า

น้ำเสียง ท่าทาง เป็นอวัจนภาษา ดังนั้น ในการสื่อสารด้วยวัจนภาษาหรือภาษาพูดจะมีภาษาที่ไม่ออกเสียงแฝงอยู่ด้วยเสมอ แต่ในการสื่อสารบางครั้งคนอาจใช้ภาษาที่ไม่ออกเสียงแต่เพียงคำพ้องก็สามารถสื่อความหมายได้โดยไม่จำเป็นต้องออกเสียง เช่น การขมวดคิ้ว การหลบสายตา ก็สามารถสื่อแทนความหมายได้ทั้งสิ้น (อรุณีประภา หอมเศรษฐี. 2528 : 117)

8.7.4 ตัวอย่างการอธิบายด้วยการเปรียบเทียบ

หนังสือพิมพ์แตกต่างจากนิตยสารในด้านรูปเล่ม และผู้อ่านซึ่งเป็นเป้าหมาย ภาษาหนังสือพิมพ์แตกต่างจากภาษาเขียนทั่วไปที่ใช้ในสื่อประเภทอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข่าวนั้นมีรูปแบบไวยากรณ์และหลักการใช้คำที่เป็นรูปแบบพิเศษ เพื่อสนองวัตถุประสงค์ของการทำหนังสือพิมพ์ที่จะต้องง่ายแก่ความเข้าใจของผู้อ่านระดับธรรมดาเป็นสำคัญ

เนื้อหาหลักของหนังสือพิมพ์ คือ ข่าว บทบรรณาธิการและบทความ แต่เนื้อหาหลักของนิตยสาร คือ สารคดี ภาษาของหนังสือพิมพ์ต้องสั้น กระชับ เข้าใจง่าย หัวข่าวต้องสะดุดตา เชิญชวนให้คนซื้อ แต่เนื้อหาของนิตยสารอาจยาวกว่า และอาจเจาะไปสู่ผู้รับซึ่งเป็นเป้าหมายที่มีสมรรถนะในการอ่านสูง นอกเหนือจากข้อแตกต่างดังกล่าวแล้ว ทั้งหนังสือพิมพ์และนิตยสารสามารถใช้กลวิธีในการเขียนร่วมกันได้ตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน (สุกัญญา ตีระวนิช. 2528 : 654)

8.7.5 ตัวอย่างการอธิบายด้วยการชี้สาเหตุและผลลัพธ์ที่สัมพันธ์กัน

สะพานลอยคนข้ามถนนที่หน่วยราชการเป็นผู้ดำเนินการสร้าง และออกแบบค่อนข้างจะมาตรฐานและมีลักษณะคล้าย ๆ กัน แต่ปัจจุบันปัญหาต่าง ๆ ค่อนข้างมีมากทีเดียว เพราะการสร้างสะพานลอยคนข้ามแต่ละแห่งย่อมจะต้องสร้างในบริเวณที่มีประชาชนพลุกพล่านและเป็นศูนย์กลางการค้าขาย การกำหนดบริเวณที่สร้างย่อมต้องไปขวางหน้าร้านต่าง ๆ โดยทั่วไปแล้วเจ้าของร้านค้าหรือผู้ประกอบการที่ถูกกำหนดให้มีการสร้างสะพานลอยคนข้ามอยู่หน้าร้าน ย่อมไม่พอใจ และไม่ต้องการอย่างแน่นอน ทำให้มีการวิ่งเต้นเพื่อย้ายสะพานลอยคนข้ามนี้ไปอยู่ที่อื่น ที่อยู่ห่างจากหน้าร้านของตน เมื่อหน่วยงานยอมรับความคิดเห็นก็ย้ายจุดก่อสร้างไปอยู่ที่อื่น หรือห่างออกไปจากจุดที่ควรจะสร้างในครั้งแรก ในบางครั้งก็ไม่ห่างไกลนักแต่บางครั้งก็ห่างมาก ทำให้ประชาชนไม่นิยมข้ามที่สะพานลอยคนข้ามนั้น เพราะเมื่อต้องการจะข้ามถนนจะต้องเดินย้อนกลับไปข้ามที่สะพานลอยที่ห่างจากบริเวณที่ต้องการจะข้าม จึงทำให้ประชาชนยังข้ามทางข้ามบนผิวการจราจรหรือทางม้าลายอยู่อีก โดยไม่สนใจ

สะพานลอยคนข้ามที่หน่วยงานของรัฐได้สร้างขึ้น ทำให้การจราจรติดขัดเหมือนเดิม และยังก่อให้เกิดอุบัติเหตุอีก ในที่สุดหน่วยงานของรัฐก็ต้องหาวิธีแก้ไขโดยการสร้างสะพานลอยคนข้ามขึ้นอีกแห่งในจุดที่ได้เคยกำหนดไว้ในครั้งแรก ทำให้เกิดสะพานลอยคนข้าม 2 แห่งในบริเวณใกล้เคียงกัน ซึ่งเป็นการเสี่ยงงบประมาณของรัฐโดยใช่เหตุ และประชาชนที่ต้องการจะข้ามถนนก็ได้ใช้ประโยชน์อย่างจริงจังเพียงสะพานเดียว (มณฑนา วัฒนถนอม. 2533 : 40)

สรุปท้ายบท

การพูดอธิบายเป็นการพูดที่ใช้กันมากในวงการธุรกิจ วงการแพทย์ และวงการการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการการศึกษา เช่น อาจารย์ครู นักศึกษา นักวิชาการ วิทยากร เป็นต้น การพูดอธิบายมีความสำคัญและจำเป็นจะต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อจะใช้ชี้แจง แสดงเหตุผล ขยายความหรือไขความในสิ่งที่ตนรู้และเข้าใจให้ผู้ฟังได้รู้และเข้าใจเช่นเดียวกับตน ในเรื่องการเรียนการสอน ครูอาจารย์จำเป็นจะต้องใช้การพูดอธิบาย เพื่ออธิบายให้ลูกศิษย์เข้าใจใน เนื้อหาวิชาในสาขาต่าง ๆ ในขณะเดียวกัน นักเรียนนักศึกษา ก็จะต้องพูดอธิบายได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นนักศึกษาจึงจำเป็นต้องศึกษาการพูดอธิบายในเรื่องความหมาย จุดมุ่งหมาย ลักษณะการพูดอธิบาย หลักการพูดอธิบาย และจะต้องฝึกปฏิบัติด้วย เพื่อจะได้เกิดทักษะในการพูดอธิบาย เป็นการช่วยให้มีความสามารถในการพูดอธิบาย ทำให้การพูดอธิบายน่าสนใจและบรรลุจุดประสงค์

คำถามท้ายบท

1. จงตอบคำถามต่อไปนี้
 - 1.1 การพูดอธิบาย หมายถึงอะไร
 - 1.2 การพูดอธิบายมีจุดมุ่งหมายอย่างไร
 - 1.3 จงอธิบายลักษณะของการพูดอธิบายมาเป็นข้อ ๆ
 - 1.4 การพูดอธิบายแบบวิเคราะห์มีความแตกต่างกับการพูดอธิบายแบบสังเคราะห์อย่างไร จงอธิบาย
 - 1.5 ผู้พูดอธิบายจำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติอะไรบ้าง
 - 1.6 จงอธิบายหลักการพูด อธิบายมาเป็นข้อ ๆ
2. ให้นักศึกษาทุกคนเตรียมแนวทางอธิบายในเรื่องต่อไปนี้

- 2.1 อธิบายขั้นตอนและวิธีการเพาะเห็ดฟาง
- 2.2 อธิบายเรื่องการขยายพันธุ์พืช
- 2.3 อธิบายเรื่องคำเป็น คำตาย คำกร และคำลหุ
- 2.4 อธิบายระบบทางเดินอาหารและการย่อยอาหาร
- 2.5 อธิบายวิธีการใช้กล้องถ่ายภาพ

3. ให้นักศึกษาคิดหัวข้อเรื่องที่จะอธิบายแล้วเตรียมเรื่องเพื่อพูดอธิบายหน้าชั้นเรียนเป็นรายบุคคล

เอกสารอ้างอิงประจำบท

- มณฑนา วัฒนถนอม. “การอธิบาย (Explanation).” ใน ภาษากับการสื่อสาร. หน้า 44-49. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2533.
- วินิจ วรรณถนอม. หลักการพูด. นครศรีธรรมราช : วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช, 2522.
- สถาพร พันธุ์มณี. วาทกรรมสำหรับครู. มหาสารคาม : วิทยาลัยครุมหาสารคาม, 2523.
- สวณิต ยมาภัย “ความรู้ขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับภาษาเพื่อการสื่อสาร.” ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 1-7. หน้า 1-50. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528.
- สำเนียง มณีกาญจน์ และสมบัติ จำปาเงิน. หลักการพูด. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง, 2535.
- สุกัญญา ตีระวนิช. “ภาษาหนังสือพิมพ์และนิตยสาร.” ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 8-15. หน้า 649-725. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528.
- อรุณีประภา หอมเศรษฐี. “อวัจนภาษา.” ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 1-7. หน้า 111-169. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528.